

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “อิสฺสา — ความริษยา”

คำว่า **อิสฺสา** เป็นคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจาก อิสฺส ธาตุ ลงในอรรถว่าริชยา + อ ปัจจัย + อา สuffix ที่สุดศัพท์ จึงสำเร็จรูปเป็น อิสฺสา อ่านว่า อิต - สา แปลว่า ความริษยา เป็นสภาพธรรมที่มีสมบัติ ลาก ลักการะ ความเคารพ การนับถือ การบูชา เป็นต้น ของบุคคลอื่นเป็นอารมณ์ คือ บุคคลผู้ที่มีความริษยานั้น เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสมบัติ ลาก ลักการะ ความเคารพ การนับถือ การบูชา ก็ทนไม่ได้ เกิดอาการไม่พอใจ เสียใจ เป็นทุกข์ ซึ่งเป็นอาการที่ไม่อยากให้ผู้อื่นได้ดีมีความสุข, คำว่า อิสฺสา มีความหมายตามพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ ว่า **อิสฺสาสัณฺญา** เป็นไฉน ?

การริษยา กิริยาที่ริษยา ความริษยา การเกียดกัน (กีดกัน) กิริยาที่เกียดกัน ความเกียดกันในलगลักการะ การทำความเคารพ การนับถือ การไหว้ การบูชาของคนอื่น อันใด นี้เรียกว่า อิสฺสาสัณฺญา (กิเลสที่เป็นเครื่อง ประกอบสัตว์ไว้ในวิภูฏะ คือ ความริษยา).

พระธรรมเทศนาเกี่ยวกับความริษยาที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม มีดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ความริษยาอันชั่วช้า เป็นไฉน?

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คฤหบดีหรือบุตรแห่งคฤหบดีในโลกนี้ ย่อมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์ ข้าวเปลือก เงินหรือทอง ทาสหรือคนเข้าไปอาศัยของคฤหบดี หรือบุตรแห่งคฤหบดี ผู้ใดผู้หนึ่ง ย่อมคิดอย่างนี้ว่า โอหนอ คฤหบดี หรือบุตร แห่งคฤหบดีนี้ ไม่พึงสมบูรณ์ด้วยทรัพย์ ข้าวเปลือก เงินหรือทอง, อนึ่ง สมณะหรือพราหมณ์ผู้เป็นผู้ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวารอันเป็นปัจจัยแก่คนไข้ สมณะหรือพราหมณ์ผู้ใดผู้หนึ่ง ย่อมคิดอย่างนี้ว่า โอหนอ ท่านผู้มีอายุนี้ ไม่พึงได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวารอันเป็นปัจจัยแก่คนไข้

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ความริษยาอันชั่วช้า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความริษยาอันชั่วช้า อันบุคคล พึงละด้วยกายไม่ได้ ละด้วยวาจาไม่ได้ พึงเห็นชัดด้วยปัญญาแล้วจึงจะได้”

(จาก ... พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต กายสูตร)

คำว่า ความริษยา มาจากคำภาษาบาลีว่า อิสฺสา เป็นคนละคำกับคำว่า อิจฺฉา ในภาษาบาลีซึ่ง หมายถึง ความติดข้องต้องการ ซึ่งเป็นกิเลสฝ่ายโลภะ ความริษยาเป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นอกุศลธรรม ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ก็อาจจะมิได้เหมือนกันทั้งนั้น ความริษยาจึงไม่เว้นใครเลยทั้งสิ้น ถ้าผู้นั้นไม่ใช่พระอริยบุคคล ก็ดับความริษยาอย่างเด็ดขาดไม่ได้ แต่ละบุคคลย่อมมีตามการสะสม บางคนอาจจะมียาก บางคนอาจจะมีน้อย จึงควรที่จะพิจารณาตนเองว่ามีความริษยาบ้างหรือไม่ในชีวิตประจำวัน? บางคนอาจจะไม่ริษยาในเมื่อผู้อื่นได้วัตถุ สิ่งของต่าง ๆ แต่อาจจะมีความริษยาในยศ ในสรรเสริญ ในสักการะของบุคคลอื่นก็ได้ นี่เป็นความจริงของกิเลส ที่สะสมมา ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเป็นไปได้ทั้งนั้น ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

พระอริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไปดับความริษยาได้อย่างหมดสิ้น ไม่มีความริษยาเกิดขึ้นอีกเลย ควร อย่างยิ่งที่จะเข้าใจตามความเป็นจริงว่า ทุกอย่างเป็นแต่เพียงนามธรรม และรูปธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เท่านั้น ไม่ควรที่จะไปริษยาบุคคลหนึ่งบุคคลใดเลย เพราะถึงแม้ว่าจิตของเราจะเร่าร้อนเพราะความริษยาสักเท่าใด บุคคลที่สมบูรณ์ด้วยลาภ ยศ สักการะ สรรเสริญ สุข เพราะกรรมดีที่เขาได้กระทำมาแล้ว ก็มีเหตุที่จะทำให้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขนั้นอุดมสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นจึงไม่สมควรที่จะให้จิตเป็นอกุศลที่ริษยาในบุคคลอื่น ถึงแม้ว่าจะเป็น เพียงเล็กน้อย ก็ควรทราบว่าขณะนั้นเป็นอกุศล ที่ควรจะต้องละให้หมดสิ้นไป และการที่จะละได้นั้น ต้องอาศัยการ อบรมเจริญปัญญา สะสมปัญญาไปตามลำดับ ด้วยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม พิจารณาพระธรรมในชีวิต ประจำวัน จะขาดการฟังพระธรรมไม่ได้เลยทีเดียว.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]